

Sygn. akt I ACa 510/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski
Sędzia:	SO del. Ewa Bazelan
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Protokolant	sekr. sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółki Akcyjnej
w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia
11 kwietnia 2013 r. i wyroku uzupełniającego z dnia 6 czerwca 2013 r., sygn. akt
I C 819/12

I. zaskarżony wyrok zmienia w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną
w nim kwotę 165.000 zł obniża do kwoty 115.000 (sto piętnaście tysięcy) zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 65.000
zł od dnia
9 marca 2010 r. i od kwoty 50.000 zł od dnia 8 kwietnia 2012 r.;

w punkcie II w ten sposób, że zasądzoną kwotę 8.898 zł obniża do kwoty 5.298 (pięć tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt
osiem) zł;

w punkcie III w ten sposób, że nakazaną do pobrania kwotę 7.163,50 zł obniża do kwoty 4.663,50 (cztery tysiące
sześćset sześćdziesiąt trzy 50/100) zł;

II. w pozostałej części apelację oddala;

III. koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym pomiędzy stronami wzajemnie znosi.

I A Ca 510/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2013r. Sąd Okręgowy w Lublinie po rozpoznaniu sprawy z powództwa J. S. przeciwko Towarzystwu (...) S.A. o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę zasądził od pozwanego na rzecz powódki 165 000zł tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania oraz 400zł tytułem renty miesięcznej oraz 8 898zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Ponadto nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 7 163,50zł tytułem nieuiszczonych przez powódkę kosztów procesu.

W dniu 6 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy wydał wyrok uzupełniający, którym zasądził od pozwanego na rzecz powódki odsetki ustawowe od zasądzonej kwoty 165 000zł w ten sposób, że od kwoty 65 000zł zasądził odsetki od dnia 9 marca 2010r. zaś od dnia kwoty 100 000zł od dnia 8 kwietnia 2012r.

Powódka w sprawie niniejszej wносиła o zasądzenie na jej rzecz zadośćuczynienie pieniężnego w kwocie 85 000zł oraz odszkodowania w kwocie 80 000zł z tytułu śmierci męża w wypadku komunikacyjnym. Pozwany odpowiadał jako ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku i nie kwestionował zasady odpowiedzialności, a jedynie wysokość zgłoszonych roszczeń.

W wyniku postępowania dowodowego przeprowadzonego w sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że wypadek komunikacyjny miał miejsce w dniu 2 kwietnia 2009 roku, Z. S. był pasażerem samochodu L., a w trakcie wypadku doznał obrażeń ciała skutkujących jego śmiercią w dniu 4 kwietnia 2009r. Właściciel pojazdu marki I., którego kierowca był sprawcą wypadku posiadał u pozwanego umowę w zakresie ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów, ważną w dniu zdarzenia (okoliczność bezsporna, zgłoszenia szkody k.18-20).Kierowca samochodu I. D. W. został uznany za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 177 § 2 k.k. i skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby (wyrok karny K 110/09 k. 23-25).

Z. S. i J. S. wraz z dwójką dzieci - ośmioletnim A. i sześciioletnim M., przed wypadkiem zamieszkiwali w swoim mieszkaniu w K.. Z. S. utrzymywał rodzinę, zaś jego żona prowadziła dom i opiekowała się dziećmi.

Z. S. przed śmiercią był zatrudniony w (...) (...) S. jako kierownik obsługi technicznej i uzyskiwał miesięcznie wynagrodzenie w wysokości około 1.700 zł (zeznania J. S. k. 126-127, k.339-339v). Dodatkowo był również zatrudniony na podstawie umowy zlecenia na stanowisku kierowcy w firmie (...) (...) z siedzibą w P.. W okresie od dnia 1 sierpnia 2008 roku do 31 stycznia 2009 roku otrzymał wynagrodzenie w wysokości 1.800 zł brutto, przy czym dodatkowo wypłacono mu diety z tytułu podróży służbowych związanych z realizacją zlecenia w wysokości 2.225,5 zł (zestawienie okresów zatrudnienia k. 32, zaświadczenie k. 35).Zmarły posiadał nadto prawo jazdy kategorii A,B,C,D,CE,T, ukończył również kurs dokształcający kierowców przewożących rzeczy oraz kurs dla kandydatów na wykładowców i instruktorów osób ubiegających się o uprawnienie do kierowania pojazdami, uzyskując dzięki temu uprawnienia do nauczania osób ubiegających się o prawo jazdy kategorii (...) (zaświadczenia k. 40-41, 42,43).

Poza tym Z. S. posiadał gospodarstwo rolne w B., w którym uprawiał maliny i porzeczki. Dzięki temu jego rodzina uzyskiwała dodatkowy dochód w wysokości około 4.940 zł rocznie jak również kwotę rządu 1.857,27 zł (2009 r.) w ramach dofinansowania przyznanego przez Kierownika Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w K. (decyzja k. 33-34, zaświadczenie k.39).

J. S. i Z. S. wraz z dziećmi tworzyli szczęśliwą rodzinę. Zmarły dbał o dzieci i żonę, poświęcał im wolny od pracy czas, zabierał na zakupy, na działkę, wyjeżdżali na wspólne wakacje, odwiedzali znajomych (zeznania J. S. k. 126-127, k.339-339v, opinia k. 183-185). W razie potrzeby wraz z dziećmi wspólnie jeździli na wizyty do lekarzy, między innymi w związku z alergią synów oraz problemami ortopedycznymi A. S..

Po śmierci Z. S. powódka wraz z dziećmi pozostała w zasadzie bez środków do życia. Początkowo udało jej się znaleźć zatrudnienie w (...) (...) S. na czas określony od dnia 28 maja 2009 roku do 27 maja 2010 roku, na stanowisku konserwatora, za wynagrodzeniem 1.362 zł (umowa o pracę k. 36-37). Następnie jednak z upływem czasu na jakiś umowa o pracę została zawarta doszło do wygaśnięcia stosunku pracy (świadczenie pracy k.134-135). Od tego czasu

J. S. nie udało się znaleźć stałego zatrudnienia, obecnie nie jest nigdzie zatrudniona, została zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w K. jako osoba bezrobotna (zaświadczenie k. 133).

J. S. utrzymuje swoją rodzinę z kwoty w wysokości 2.000 zł, na którą składają się renta rodzinna w wysokości około 1.605 zł przypadająca na 3 osoby i zasiłek z MOPS (zeznania J. S. k. 126-127, k.339-339v zaświadczeni z ZUS k. 148, Decyzja ZUS k. 28). Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w K. wypłacił J. S. kwotę 2.456 zł tytułem zasiłku rodzinnego na dziecko, dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dzieci oraz dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (zaświadczenie z MOPS k. 38). W okresie od 1 lipca 2009 roku do 31 maja 2011 roku J. S. pobrała świadczenia z MOPS-u w K. łącznie w kwocie 12.190 zł (zaświadczenie k. 149).

Poza tym w wyniku Decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 9 czerwca 2009 roku J. S. przyznano jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci męża w wysokości 52.990 zł oraz dodatkowo kwotę 20.608 zł, przypadającą dla jej na małoletnie dzieci (decyzja ZUS k. 26). J. S. uzyskała również kwotę 15.000 zł ze sprzedaży nieruchomości, na której mąż uprawiał zboże i maliny (zeznania J. S. k. 126-127, k.339-339v).

Tragiczna śmierć Z. S. w sposób istotny zachwiała system rodzinnym zarówno na poziomie materialnym jak również emocjonalnym. J. S. po krytycznym zdarzeniu nie mogła jeść, spać, często płakała. W postawach interpersonalnych prezentowała ona wycofanie, pesymizm, bezradność. Obecnie większość czasu spędza sama, nie ma żadnych planów na przyszłość, nie utrzymuje kontaktów ze znajomymi (opinia sadowo-psychologiczna k. 183-185).

Z opinii sądowno – psychologicznej, dopuszczonej w przedmiotowej sprawie wynika, iż J. S. doznała w wyniku śmierci męża utratę ukochanej osoby, która pełniła pierwszoplanową rolę w rodzinie, osoby o silnym, decyzyjnym charakterze, zapewniającej rodzinie bezpieczeństwo materialne, emocjonalne i stabilne życie. Biegła zwróciła uwagę na prawidłowe zaangażowanie zmarłego w proces wychowawczy dzieci, podała że wytworzyło one pomiędzy małżonkami i dziećmi silne, pozytywne więzi uczuciowe. Dodała, iż nagła utrata znaczącej i niezastąpionej osoby skutkowało u dzieci powódki zaburzeniami adaptacyjnymi i przeżywaniem silnego stresu (opinie sądowno psychologiczne dotyczące A. S. i M. S. k. 174-176v). Z treści opinii wynika nadto, że J. S. z mężem łączyły silne więzi emocjonalne, oparte na pozytywnych uczuciach. Obecnie stan zdrowia J. S. wskazuje na to, iż nie pogodziła się ona ze stratą męża, jest w stanie stresu pourazowego. Przeżywa wewnętrzny kryzys w radzeniu sobie z codziennością, ponieważ musiała sama przejąć obowiązki rodzinne, a przede wszystkim odpowiedzialność za dzieci i ich przyszłość. Odczuwa głębokie osamotnienie, krzywdę, a w jej myśleniu dominuje pesymizm, niepewność, czy podoła tym zadaniom życiowym. Społecznie jest wyizolowana, brak pracy i przyjaciół pogłębia jej osamotnienie. Biegła wskazała, że sytuacja społeczno emocjonalna i rodzinna zdecydowanie pogorszyła się po śmierci Z. S.. Jego żona w ocenie psychologicznej wymaga profesjonalnego wsparcia terapeutycznego (opinia sądowno-psychologiczna k.183-185).

(...) Spółka Akcyjna wypłaciło J. S. dotychczas tytułem zadośćuczynienia kwotę 15.000 zł (pisma k. 14,16).

Uwzględniając roszczenie powódki w całości Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 446 § 4 k.c. w zw. z art. 446 § 1 k.c. powódce przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie z powodu doznanej krzywdy, będącej następstwem śmierci męża oraz o odszkodowanie i rentę. Zasada odpowiedzialności pozwanego nie była kwestionowana. Spór w sprawie dotyczył wysokości dochodzonych roszczeń. Pozwany uznał swoją odpowiedzialność co do zasady i wypłacił powódce 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Sąd wskazał, że J. S. w wyniku wypadku utraciła osobę najbliższą – męża, wskutek czego doznała znacznych cierpień psychicznych, odczuwała stratę, żal, zagrożenie poczucia bezpieczeństwa. Do obecnej chwili nie pogodziła się ze utratą najbliższej osoby, jest w stanie stresu pourazowego. Na skutek krytycznego zdarzenia utraciła kochającego męża, a jej dzieci troskliwego ojca. Powódka przeżywa wewnętrzny kryzys w radzeniu sobie z codziennością, ma poczucie głębokiego osamotnienia i krzywdy. W jej myśleniu dominuje pesymizm, niepewność czy podoła zadaniom życiowym. Odizolowała się społecznie, nie utrzymuje kontaktów ze znajomymi. W ocenie opiniującego w niniejszej sprawie biegłego wymaga profesjonalnego wsparcia terapeutycznego (opinia sądowno-psychologiczna k. 183-185).

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na uwadze, iż zadośćuczynienie musi mieć charakter kompensacyjny, a więc powinno przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, nie będącą jednakże wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy, utrzymaną w granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej (por. wyrok SN z 4 lutego 2008r., sygn. akt III KK 349/07, LEX nr 39507; wyrok SN z 30 stycznia 2004r., sygn. akt I CK 131/03, OSNC 2005/2/40). Nadto wartość ta winna przynosić poszkodowanemu równowagę emocjonalną, naruszoną przez doznane cierpienia (por. wyrok SN z 14 lutego 2008r., sygn. akt II CSK 536/07, LEX nr 461725).

Sąd Okręgowy uznał, że dochodzona tytułem zadośćuczynienia kwota 85 000zł przy uwzględnieniu wypłacanej wcześniej z tego tytułu kwoty 15 000zł, nie jest kwota wygórowaną i odpowiednią, i w tym zakresie uwzględnił roszczenie powódki w całości

Zgodnie z treścią art. 446 § 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Odszkodowanie to obejmuje szkody majątkowe, których nie uwzględnia się przy zasądzeniu renty (art. 446 § 2 k.c.). Szkody te wyrażają się w ogólnym, znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej, która polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, lecz także na utracie realnej możliwości samej stabilizacji warunków życiowych lub ich realnego polepszenia.

(...) to obejmuje szkody zarówno obecne jak i przyszłe, które choć w pewnym stopniu dają się ocenić materialnie. Podstawą ustalenia wysokości odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej należnego członkom rodziny, jest różnica między hipotetycznym stanem materialnym członka rodziny, gdyby zmarły nadal żył, a stanem, w jakim znalazł się on wskutek jego śmierci.

W chwili śmierci Z. S. był osobą 38-letnią. Powódka mogła liczyć w przyszłości na jego wsparcie, pomoc i osobiste starania w zapewnieniu jej oraz dzieciom jak najlepszych warunków życia. Niewątpliwie śmierć poszkodowanego spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej J. S., przejawiające się w utracie wsparcia osoby bliskiej i pomocy w rozmaitych sytuacjach życiowych, zwłaszcza przy wychowywaniu dzieci, w organizowaniu codziennych spraw oraz w utracie szansy na pomoc w przeszłości.

Wszystkie te czynniki, chociaż trudne do uchwycenia i oszacowania, mają wartość materialną i muszą zostać uwzględnione przy ustalaniu wysokości należnego powódce odszkodowania.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że dochody zmarłego stanowiły jedyne źródło utrzymania rodziny S.. Po śmierci męża powódka podjęła wprawdzie zatrudnienie, ale umowa o pracę była zawarta na czas określony i z przyczyn niezależnych od J. S. nie została przedłużona. Obecnie nie jest ona nigdzie zatrudniona, utrzymuje się z renty uzyskiwanej z ZUS-u.

Mając na względzie obecną sytuację powódki, trudności w znalezieniu zatrudnienia należy wskazać, iż utraciła ona szansę na stabilne finansowo życie oraz możliwość znacznej poprawy sytuacji materialnej w przyszłości. Należy przy tym mieć na względzie, iż Z. S. był osobą wyjątkowo przedsiębiorczą, wszechstronną. Pracował zawodowo na dwóch etatach, a ponadto kończył nadto kurs dokształcający kierowców przewożących rzeczy, posiadał prawo jazdy kategorii ABCDET (zaświadczenie k. 30). Uzyskał też uprawnienia do nauczania osób ubiegających się o prawo jazdy kategorii ABCT. Sąd uznał, że w przyszłości sytuacja finansowa jego rodziny z uwagi na kwalifikacje i tak intensywny rozwój zawodowy, uległaby poprawie.

Sąd uznał, że w niniejszej sprawie zostały spełnione przesłanki z art. 446 § 3 k.c., w postaci znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższego członka rodziny. Sytuacja życiowa J. S. uległa znacznemu pogorszeniu, utraciła ona męża i równocześnie osobę, której dochody stanowiły główne źródło utrzymania całej rodziny. Obecnie utrzymuje się ona z renty, wypłacanej przez ZUS oraz z pomocy z MOPS-u, wypłacającego świadczenia dla jej dzieci. Z pewnością powódka więc straciła szansę na stabilne finansowo życie jak też możliwość znacznej poprawy sytuacji materialnej w przyszłości.

Ustalając wysokość odszkodowania Sąd miał na uwadze, że jego celem jest kompensanta niewymiernych szkód powodujących znaczne pogorszenie sytuacji życiowej osób bliskich zmarłego, których rozmiar nie może być dokładnie określony, tym niemniej przy określaniu wysokości odszkodowania należało m.in. mieć na względzie, że winno ono być utrzymane w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (por. wyrok SN z 8 lutego 1977r., sygn. akt IV Cr 3/77, LEX nr 7908).

Mając powyższe rozważania na uwadze Sąd zasądził tytułem odszkodowania kwotę 80.000 zł.

Odsetki od zasądzonych kwot Sąd zasądził od daty wskazywanej przez powódkę uznając, że w datach tych roszczenia do określonej wysokości były wymagalne.

Roszczenie o zasądzeniu renty na podstawie art. 446 § 2 k.c. Sąd uwzględnił do kwoty po 400zł miesięcznie poczynając od dnia 4 kwietnia 2009 roku, tj. od dnia śmierci męża powódki i w tym zakresie wyrok uprawomocnił się wobec niezaskarżenia.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i z tego tytułu zasądził od pozwanego na rzecz powódki uiszczoną przez nią część opłaty od pozwu w wysokości 1.481 złotych, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.200 złotych (obliczone według stawki minimalnej na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu), opłatę od pełnomocnictwa w wysokości 17 złotych, a nadto zaliczkę uiszczoną przez powódkę na koszt opinii biegłego w wysokości 200 złotych.

Sąd, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594) nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 7.163,50 zł : tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu w wysokości 7.008 zł oraz tytułem wydatków na koszt opinii biegłego w wysokości 155,5 zł.

Pozwany wniósł apelację od wyroku w części zasądzającej kwotę powyżej 15 000zł tytułem zadośćuczynienia i w całości co do kwoty przyznanego odszkodowania [łącznie co do kwoty 150 000zł] oraz w części zasądzającej odsetki ustawowe od zasądzonej kwoty 165 000zł tak jak w wyroku uzupełniającym.

Pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez obniżenie zadośćuczynienia pieniężnego z kwoty 85 000zł do kwoty 15 000zł, oddalenie roszczenia o zasądzenie odszkodowania i zasądzenie kosztów procesu za I i II instancję.

Pozwany zarzucał Sądowi I instancji :

I. Naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 poprzez sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów polegające na przyjęciu, że uzasadnione jest żądanie powódki zasądzenia kwoty 80 000zł tytułem odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej, a odpowiednią kwotą zadośćuczynienia pieniężnego jest kwota 100 000zł;

II. Naruszenie - przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 6 k.c., poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że roszczenie powódki w zakresie roszczenia odszkodowania, zadośćuczynienia zostało udowodnione, podczas gdy z całości okoliczności sprawy wynikają wnioski odmienne;
2. art. 446 § 3 k.c. poprzez jego zastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i przyznanie na rzecz powódki kwoty 80.000,00 zł tytułem odszkodowania, podczas gdy z analizy materiału dowodowego sprawy wynika, że roszczenie w zakresie odszkodowania pozbawi one jest podstawy faktycznej;
3. art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie a w konsekwencji uznanie, iż przyznana na rzecz powódki kwota 100.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia stanowi należyłą kompensatę doznanym przez nią krzywd

spowodowanych śmiercią męża, podczas gdy zebrany w toku postępowania materiał dowodowy pozwala na zupełnie odmienną ocenę, a mianowicie, że przyznana przez Sąd kwota tytułem zadośćuczynienia jest nadmiernie wygórowana;

4. § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, poprzez jego zastosowanie w niniejszej sprawie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 8.898 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w tym kwoty 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego, podczas gdy Sąd powinien zastosować przepis art. § 6 pkt 6 przedmiotowego rozporządzenia.

5. art. 481 § 1 kc w zw. z art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych poprzez zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej niż data wyrokowania przez Sąd Okręgowy.

Apelujący wnosił o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z Wyroku Sądu Okręgowego w L. w sprawie I C 590/10 oraz zmieniającego go Wyroku Sądu Apelacyjnego w L. w sprawie I ACa 264/12 - na okoliczność świadczeń zasądzonych na rzecz synów powódki, co wpływa na sytuację majątkową rodziny S., w tym powódki, po śmierci jej męża.

Sąd Apelacyjny dopuścił dowód zawnioskowany w apelacji i zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest uzasadniona częściowo. Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc. Uzasadnienie zarzutu wskazuje, że pozwany zarzuca Sądowi pierwszej instancji nie tyle dokonanie wadliwych ustaleń faktycznych w sprawie, co błędne wnioskowanie Sądu pierwszej instancji, który w oparciu o zebrany materiał dowodowy uznał, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia pieniężnego dla powódki będzie kwota 100 000zł pomniejszona o wypłaconą wcześniej kwotę 15 000zł, oraz że roszczenie odszkodowawcze, należne jej na podstawie art. 446 § 3 kc zostało udowodnione do kwoty 80 000zł. Tak sformułowany zarzut jest w zasadzie powtórzeniem zarzutów naruszenia prawa materialnego sformułowanych w dalszej części apelacji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty dotyczące zawyżenia należnego powódce zadośćuczynienia pieniężnego na podstawie art. 446 § 4 kc nie są uzasadnione. Przypomnieć należy, że orzekanie o wysokości zadośćuczynienia jest prawem Sądu, a jego wysokość zależy od uznania Sądu orzekającego w pierwszej instancji, i przeanalizowaniu konkretnych okoliczności sprawy.

Okoliczności, w oparciu o które Sąd pierwszej instancji orzekał o wysokości zadośćuczynienia zostały w sprawie ustalone i nie ma potrzeby ich ponownego przywoływania. Dość powiedzieć, że powódka utraciła w wypadku osobę najbliższą – męża, z którym łączyło ją głębokie uczucie, a zarazem ojca ich wspólnych małoletnich dzieci. Ze zmarłym łączyły powódkę wspólne plany na przyszłość, na spędzenie pozostałej części życia w kochającej się, pełnej i bezpiecznej rodzinie. Odczuwana przez powódkę strata wpływa na wielkość odczuwanej krzywdy. Zadośćuczynienie mające przede wszystkim na celu kompensację odniesionej krzywdy, by było odczuwalne winno mieć znaczącą wysokość, tym bardziej, że powódka należy do kręgu osób najbliższych zmarłego, która jego śmiercią została tragicznie dotknięta w największym stopniu. Orzeczenie Sądu pierwszej instancji ten postulat realizuje, a ostatecznie ustaloną kwotę 100 000zł uznać należy za w pełni odpowiadającą wymogom art. 446 § 4 kc.

Natomiast zgodzić się należy z zarzutem dotyczącym zawyżenia należnego powódce odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 kc. Słusznie zauważa Sąd pierwszej instancji w swoim uzasadnieniu, że szkoda podlegająca naprawieniu w ramach art. 446 § 3 kc, dotyczy sfery materialnej w odróżnieniu od krzywdy naprawianej na podstawie art. 446 § 4 kc, która ma charakter szkody niemajątkowej. Zatem jak słusznie wskazuje apelujący przesłanki decydujące o wysokości odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 są inne od przesłanek wpływających na wysokość zadośćuczynienia.

Przy ustalaniu wysokości odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 kc należy unikać także odwoływania się do szkody polegającej na utracie środków utrzymania wskutek śmierci osoby zobowiązanej do alimentacji pokrzywdzonego. Ten rodzaj szkody jest bowiem naprawiany w ramach roszczenia o rentę na podstawie art. 446 § 2 kc. Wyraźne rozróżnienie zakresu roszczeń przewidzianych w art. 446 § 2-4 jest konieczne dla uniknięcia mnożenia odszkodowań

na podstawie tych samych okoliczności faktycznych. Brak takiego rozróżnienia może prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia poszkodowanych.

Po nowelizacji kodeksu cywilnego i wprowadzeniu art. 446 § 4 kc zakres roszczeń odszkodowawczych na podstawie art. 446 § 3 kc tym bardziej winien być doprecyzowany, gdyż zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę jest z natury uznaniowe. Natomiast uwzględnienie roszczenia odszkodowawczego wymaga udowodnienia szkody polegającej na znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny. Ze względu na rodzaj szkody podlegającej naprawieniu na podstawie tego przepisu nie sposób wymagać, aby poszkodowani w sposób rygorystyczny udowadniali wielkość szkody. W tego rodzaju sprawach znajduje bowiem zastosowanie art. 322 kpc pozwalający sądowi zasądzić odpowiednią sumę wg swojej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki po śmierci męża i w związku z jego śmiercią polega na utracie osoby pomagającej jej w sposób trwały w załatwieniu codziennych spraw i zadań związanych z utrzymaniem domu i funkcjonowaniem rodziny. Spraw, które w życiu codziennym nie są przeliczane na wartość ekonomiczną [nie mają ceny], ale niewątpliwie wartość ekonomiczną mają. Szkoda w tym wypadku polega na tym, że sprawy czy zadania, które były wykonywane wspólnie przez małżonków, wg podziału pracy ustalonego w małżeństwie, po śmierci jednego z nich obciążają pozostałego małżonka, a ich realizacja jest konieczna w celu zapewnienia małżonkom, dzieciom bądź rodzinie dotychczasowego komfortu i bezpieczeństwa życia. Chodzi zatem przykładowo o tego rodzaju zajęcia jak naprawa drobnych urządzeń domowych, wykonywanie zajęć domowych takich jak drobne remonty, większe zakupy, prace mających na celu ulepszanie warunków mieszkaniowych, opieka nad dziećmi w okresach gdy drugi z małżonków zajęty jest innymi sprawami, itp. Wszystkie one mają niewątpliwie wartość ekonomiczną, odczuwalną najczęściej dopiero po śmierci osoby, która prace te wykonywała. Z drugiej zaś strony prace te nie mieszczą się w zakresie tradycyjnie rozumianego obowiązku alimentacyjnego, a zatem nie mogą być uwzględniane przy orzekaniu renty na podstawie art. 446 § 2 kc.

Stan faktyczny ustalony w sprawie pozwala na przyjęcie, że zmarły Z. S. wykonywał w szerokim zakresie prace w domu i rodzinie, a po jego śmierci doszło do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki. Mając na uwadze wartość ekonomiczną wykonywanych przez zmarłego zadań i prac i w oparciu o art. 322 kpc Sąd Apelacyjny uznał, że należna powódce z tego tytułu kwota odszkodowania winna wynosić 30 000zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wysokość zasądzonych roszczeń koresponduje także z kwotami zadośćuczynienia i odszkodowania zasądzonymi na rzecz małoletnich synów stron w sprawie I C 590/10 prowadzonej przed Sądem Okręgowym w L..

Nie jest uzasadniona apelacja pozwanego w zakresie dotyczącym dat, od których zasądzone zostały odsetki ustawowe od zadośćuczynienia i odszkodowania. Sąd Apelacyjny w kwestii dotyczącej wymagalności roszczeń odszkodowawczych, w stosunku do ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku, w całości podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 16 grudnia 2011r., sygn. V CSK 38/11 [Lex 1129170].

Zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 ze zm. - dalej "ustawa ubezpieczeniowa"), zakład wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie, a w przypadku gdyby wyjaśnienie w tym terminie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie 30 dni zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części, jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania.

To oznacza, że spełnienie świadczenia w terminie późniejszym może być usprawiedliwione jedynie wówczas, gdy ubezpieczyciel powoła się na istnienie przeszkód w postaci niemożliwości wyjaśnienia okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności albo wysokości świadczenia, pomimo działań podejmowanych ze szczególną starannością (zob. wyrok SN z dnia 18 listopada 2009 r., II CSK 257/09, LEX nr 551204). Ratio legis wskazanego przepisu, podobnie jak i art. 817 k.c., opiera się na uprawnieniu do wstrzymania wypłaty odszkodowania w sytuacjach wyjątkowych, gdy istnieją niejasności odnoszące się do samej odpowiedzialności ubezpieczyciela albo wysokości szkody. Ustanawiając krótki termin spełnienia świadczenia ustawodawca wskazał na konieczność szybkiej i efektywnej likwidacji szkody ubezpieczeniowej.

Po otrzymaniu zawiadomienia o wypadku ubezpieczyciel lub Fundusz - jako profesjonalista korzystający z wyspecjalizowanej kadry i w razie potrzeby z pomocy rzeczoznawców (art. 355 § 2 k.c.) - obowiązany jest do ustalenia przesłanek swojej odpowiedzialności, czyli samodzielnego i aktywnego wyjaśnienia okoliczności wypadku oraz wysokości powstałej szkody. Nie może też wyczekiwać na prawomocne rozstrzygnięcie sądu. Bierne oczekiwanie ubezpieczyciela na wynik toczącego się procesu naraża go na ryzyko popadnięcia w opóźnienie lub zwłokę w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego. Rolą sądu w ewentualnym procesie może być jedynie kontrola prawidłowości ustalenia przez ubezpieczyciela wysokości odszkodowania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 stycznia 2000 r., III CKN 1105/98, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 134, z dnia 19 września 2002 r., V CKN 1134/2000, niepubl. i z dnia 15 lipca 2004 r., V CK 640/03, niepubl.).

Odsetki należą się, zgodnie z art. 481 k.c., za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby więc wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Stanowią one zatem opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158).

Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 in fine k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu.

Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 § 1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Pomimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40; z dnia 17 listopada 2006 r., V CSK 266/06, LEX nr 276339; z dnia 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, LEX nr 738354, i z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09, LEX nr 602683).

Stanowisku temu nie sprzeciwia się również stosowanie do zadośćuczynienia art. 363 § 2 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1990 r., II CR 225/90, LEX nr 9030). Wyrażona w tym przepisie, korespondującym z art. 316 § 1 k.p.c., zasada, że rozmiar szeroko rozumianej szkody, a więc zarówno majątkowej, jak i niemajątkowej, ustala się, uwzględniając czas wyrokowania, ma na celu możliwie pełną kompensatę szkody ze względu na jej dynamiczny charakter - nie może więc usprawiedliwiać ograniczenia praw poszkodowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158 i z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 106).

Ponadto w wyroku z dnia 8 lutego 2012 r., sygn. sprawy V CSK57/11 [Lex 1147804] Sąd Najwyższy stwierdził, że odsetki od zasądzonej kwoty odszkodowania należą się poszkodowanemu już od chwili zgłoszenia roszczenia o zapłatę odszkodowania. W dacie zgłoszenia roszczenia obowiązek spełnienia świadczenia odszkodowawczego zgodnie z art.

455 k.c., staje się wymagalny. Rozmiar szkody, a tym samym wysokość zgłoszonego żądania podlega weryfikacji w toku procesu, nie zmienia to jednak faktu, że chodzi o weryfikację roszczenia wymagalnego już w dacie zgłoszenia, a nie dopiero w dacie sprecyzowania kwoty i przedstawienia dowodów. Jeżeli po weryfikacji okaże się, że ustalona kwota odszkodowania nie przekracza wysokości kwoty żądanej już wcześniej, nie ma przeszkód do zasądzenia odsetek od tej wcześniejszej daty.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w pkt I w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 165 000zł obniżył do kwoty 115 000zł, zasądzając odsetki ustawowe od kwoty 65 000zł od dnia 9 marca 2010r. i od kwoty 50 000zł od dnia 8 kwietnia 2012r., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił oraz zasądzoną w pkt II wyroku kwotę 8 898zł obniżył do kwoty 5298zł, a nakazaną do pobrania w pkt III wyroku kwotę 7 163,50zł obniżył do kwoty 4663,50zł.

W pozostałym zakresie apelację oddalił jako bezzasadna na podstawie art. 385 kpc.

Koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym pomiędzy stronami wzajemnie zniósł na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc.